

NÅGRA VIKTIGA BEGREPP INOM MBHV

Sjukvård: Behandlar sjukdomar eller andra hälsoproblem.

Hälsovård: Mer långsiktigt arbete som även berör friska personer, sjukdomsförebyggande. Hälso- och sjukvården ska enligt hälso- och sjukvårdslagen arbeta för att förebygga ohälsa, dvs aktivt verka för att bevara god hälsa, samt förhindra att sjukdom uppstår, återkommer eller förvärras. Dessa åtgärder kan vara riktade mot en enskild individ, en grupp eller hela befolkningen. Exempel: förebyggande insatser, hälsoundersökningar, information.

Riskfaktorer: Omständigheter eller händelser som ökar sannolikheten för att något icke önskvärt ska hända, tex ökar sannolikheten för ohälsa eller sociala problem.

Skyddsfaktorer: Omständigheter eller händelser som ökar individens motståndskraft mot belastningar och kan förhindra eller dämpa effekten av riskfaktorer. En skyddsfaktor minskar sannolikheten för ett visst utfall genom att fungera som buffert, eller förändrar effekterna av att exponeras för en risk.

Friskfaktorer: Positiva omständigheter eller händelser som får individer att utvecklas, må bra, känna sammanhang och mening, och ökar sannolikheten för en god hälsa och utveckling.

Patogent perspektiv: Betonar riskfaktorers inverkan på hälsa.

Salutogent perspektiv: Fokuserar på friskfaktorer dvs faktorer som stärker hälsan.

Hälsofrämjande/Promotion: Basen i universellt stöd för att stärka hälsan hos alla. Ett synsätt som fokuserar på friskfaktorer och resurser och ska gynna hälsan oavsett utgångsläge, dvs för att fortsätta vara friska och hälsosamma (tex friskvårdsbidrag). Att arbeta hälsofrämjande handlar också om ett förhållningssätt med fokus på möjligheter och hur man kan öka känslan av begriplighet, hanterbarhet och meningsfullhet vad frågeställningen än inbegriper.

Hälsofrämjande insatser: Åtgärder för att stärka eller bibehålla fysiskt, psykiskt och socialt välbefinnande. Dessa kan vara individriktade, gruppinriktade (tex föräldraskapsstöd på BVC) eller strukturinriktade (tex skapa parker med grönområden och lekplatser). Hälsofrämjande insatser inkluderar alla, inte enbart personer som riskerar en specifik sjukdom/risk.

Förebyggande/Prevention: Minska inflytandet av riskfaktorer och förebygga ohälsa och sjukdom. Ett problemorienterat synsätt där man uppmärksammar potentiella hinder, ser

potentiella risker och problem och sedan förebygger dem. Eliminera potentiella riskfaktorer, tex. ha reflexer när du joggar i mörker.

- Primärprevention*: Förhindra uppkomst.
- Sekundärprevention: Förhindra återinsjuknande, tidig upptäckt.

Förebyggande insatser: Åtgärder för att förhindra uppkomst av eller påverka förlopp av sjukdomar, skador, fysiska- psykiska eller sociala problem.

Individeriktad primärprevention är tex föräldrastöd för att öka lyhördhet för barnets signaler, gruppinriktad primärprevention är tex Trygghetscirkelns föräldraskap.

Sekundärprevention är förebyggande åtgärder för att i tidigt skede förhindra en negativ utveckling av fysiska, psykiska eller sociala problem, återinsjuknande i tidigare sjukdom eller förhindra att latent sjukdomstillstånd utvecklas vidare. Sekundärprevention kan vara individeriktad eller gruppinriktad.

Behandling/rehabilitering: Åtgärder, metoder för att förhindra ytterligare sjukdomsutveckling, ohälsa och besvär hos patient. (Man kan även tala om tertiärprevention, men Socialstyrelsen avråder från denna term och hänvisar till termerna behandling och rehabilitering.)

* Profylax har samma innebörd som primärprevention men förutom i redan etablerade uttryck bör termen enligt Socialstyrelsen undvikas som synonym till primärprevention.

Referenslista:

Socialstyrelsen

Från Pionjärskap till Professionalitet 1973–2013, Birgitta Rydén

Rikshandboken - Identifiera skydds- och riskfaktorer - Rikshandboken i barnhälsovård (rikshandboken-bhv.se)